

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้ได้มีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดคำถามวิจัย ตัวแปร กรอบแนวคิดการวิจัย การออกแบบวิธีวิจัย ตามแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีหัวข้อที่ได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1) สถานการณ์ปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย
- 2) มาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา
- 3) ข้อแตกต่างการจัดโซนนิ่งร้านขาย/จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา

ระหว่างประเทศไทยและต่างประเทศ

- 4) พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 กับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา
- 5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 6) กรอบแนวคิดการวิจัย

โดยมีรายละเอียดแต่ละหัวข้อมีดังต่อไปนี้

1) สถานการณ์ปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย

จากข้อมูลการสำรวจพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วง พ.ศ. 2544 – 2557 พบว่า ภาพรวมความชุก ของนักดื่มในช่วงกว่า 13 ปีที่ผ่านมา นั้นค่อนข้างคงที่ โดยทิศทางลดลงเล็กน้อย คือจากร้อยละ 32.7 ใน พ.ศ. 2544 เป็นร้อยละ 32.3 ใน พ.ศ. 2557 ซึ่งลดลงร้อยละ 1.2 คิดเป็นการลดลงเฉลี่ยร้อยละ 0.09 ต่อปี นักดื่มที่เป็นประชากรวัยทำงานลดลงร้อยละ 1.3 ในช่วง พ.ศ. 2544 – 2557 อย่างไรก็ตามการดื่มของเยาวชน อายุ 15 – 24 ปี กลับเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 21.60 ใน พ.ศ. 2544 เป็นร้อยละ 25.20 ใน พ.ศ. 2557 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 16.60 (สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, 2559) จากผลการสำรวจพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คิดเป็นร้อยละ 47.27 (บริษัท กลุ่มแอดวานซ์ รีเสิร์ช จำกัด, 2559)

มาตรการทางกฎหมายยังมีการบังคับใช้ในประเทศไทยได้ไม่ดีพอทำให้ความชุกของการดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มเยาวชนยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (ทักษพล ธรรมรังสี, 2556) ตัวอย่างเช่น การศึกษาที่พบว่า

อัตราความสำเร็จในการทดลองซื้อเครื่องตัดผมแอลกอฮอล์โดยเยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปี มากกว่าร้อยละ 96.0 (Puangsuwan et al, 2012; Chaiyasong et al, 2013) และอัตราการไม่ปฏิบัติตามมาตรการด้านเวลาห้ามขายของร้านค้ารอบสถานศึกษา ถึงร้อยละ 89.1 ทั้งนี้ผู้ชายส่วนใหญ่มีการรับรู้มาตรการด้านอายุห้ามขาย (อายุ <20 ปี) มากถึงร้อยละ 79.2 รับรู้มาตรการด้านเวลาห้ามขาย มากถึงร้อยละ 50.0-81.2 (Chaiyasong et al, 2013) มีการรับรู้ว่ามีมาตรการห้ามขายเครื่องตัดผมแอลกอฮอล์ในสถานที่บางประเภท ร้อยละ 90.0 ผู้ชายไม่รู้ว่าห้ามขายเครื่องตัดผมแอลกอฮอล์ในรูปแบบการขายพ่วงและในรูปแบบอื่นๆ ร้อยละ 33.3 (คุชฎี อายุวัฒน์, 2555)

นักเรียนนักศึกษาในเขตเมืองเคยตัดผมเครื่องตัดผมแอลกอฮอล์ ร้อยละ 70.7 (ธีระจุฑ ธรรมกุล และคณะ, 2561) ส่วนในเขตชนบทพบว่าเยาวชนที่สัมผัสเครื่องตัดผมที่มีส่วนผสมแอลกอฮอล์ ร้อยละ 51.7 (ทิพย์รัตน์ ธรรมกุล และคณะ, 2557) ซึ่งเป็นตัวเลขที่สูงกว่าผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2554 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556) ช่วงก่อนการมีมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษามีการศึกษาเรื่องการเข้าถึงเครื่องตัดผมแอลกอฮอล์ของนักศึกษาเมื่อ พ.ศ. 2556 พบว่า ร้านขายของชำหรือร้านขายเหล้าในหมู่บ้านมีการขายให้กับคนทั่วไปหรือนักศึกษาที่อายุยังไม่ถึง 20 ปี ซึ่งร้อยละ 45.3 สามารถซื้อเครื่องตัดผมแอลกอฮอล์ได้ตลอดเวลา และร้อยละ 55.8 ไม่เคยถูกถามอายุจากผู้ขายเมื่อต้องการซื้อ (Potjanamart, 2014; นพพล วิทย์วรพงศ์, 2559) ผู้มีอายุไม่เกิน 20 ปี มีการรับรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องตัดผมแอลกอฮอล์น้อยกว่าคนวัยทำงาน (ศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์ และวิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2556) นั้นหมายถึงเยาวชนและผู้ขายเครื่องตัดผมแอลกอฮอล์มีโอกาสที่จะไม่ปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายเรื่องการควบคุมการเข้าถึงในกลุ่มเยาวชนและควบคุมระยะเวลาการขายๆ เป็นจำนวนมาก

ภายหลังมีมาตรการจัดโซนนิ่งการขายแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาที่เริ่มขึ้นในปี 2558 พบว่านักเรียนนักศึกษามีการซื้อเครื่องตัดผมแอลกอฮอล์บริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา/เขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา ร้อยละ 59.0 ซึ่งปัจจัยด้านอายุของนักเรียนนักศึกษา ทักษะคิดและการเคยได้ยินมาตรการควบคุมเครื่องตัดผมแอลกอฮอล์ของสถานศึกษาของนักเรียนนักศึกษามีผลต่อการซื้อเครื่องตัดผมแอลกอฮอล์ของนักศึกษา บริเวณรอบสถานศึกษา นอกจากนั้นการทดลองซื้อเครื่องตัดผมแอลกอฮอล์ทั้งร้านประเภทนั่งตัดและร้านประเภทไม่มีที่นั่งตัดโดยอาสาสมัครซื้อที่ดูคล้ายเยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปี สามารถทดลองซื้อสำเร็จร้อยละ 99.1 ผู้ชายไม่มีการสอบถามอายุผู้ซื้อ ร้อยละ 78.0 และการทดลองซื้อในช่วงเวลาห้ามขายตามกฎหมายกำหนด พบความสำเร็จในการทดลองซื้อ ร้อยละ 71.6 ซึ่งเป็นอัตราที่ลดลงจากการสำรวจที่ผ่านๆ มาก่อนการมีมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่ง โดยนักเรียนนักศึกษาเห็นด้วยระดับมากในเรื่องการประกาศให้มหาวิทยาลัยและอาชีวศึกษาเป็นเขตปลอดแอลกอฮอล์ การห้ามมีเครื่องตัดผมแอลกอฮอล์ในกิจกรรมต่างๆ

ของมหาวิทยาลัยและการห้ามมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกิจกรรมต่างๆของมหาวิทยาลัย ซึ่งนักเรียน นักศึกษาที่เคยได้ยื่นมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสถานศึกษา มีร้อยละ 59.0 (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2561)

2) มาตรการการกำหนดโซนนิ่งรอบสถานศึกษา

การกำหนดโซนนิ่งรอบสถานศึกษา คือ มาตรการจำกัดสถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Restrictions on on-premise and off-premise sales of alcoholic beverages) ซึ่งเป็นหนึ่งใน มาตรการทางกฎหมายสำคัญในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อลดการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ของประชาชนโดยเฉพาะเยาวชน นักเรียน นักศึกษา โดยการควบคุมและลดความหนาแน่นของร้าน จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยการกำหนดสถานที่อนุญาตให้มีร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ประเภทที่นั่งดื่ม (on-premise) เช่น บาร์ หรือภัตตาคาร เป็นต้น และกำหนดสถานที่อนุญาตการ จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประเภทไม่ที่นั่งดื่ม (off-premise) นอกจากนี้ยังรวมถึงการกำหนดวันและ เวลาห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้วย (WHO, 2014: 72)

จากการขยายตัวของร้านเหล้ารอบมหาวิทยาลัย ทางออกของปัญหาคือลดความหนาแน่น ของร้านขายเหล้ารอบสถานศึกษา การห้ามขายในวงรัศมีทุก ๆ 100 เมตร จะลดจำนวนร้านค้าลงได้ ประมาณ ร้อยละ 20.0 ใช้เวลาเดินทางไปร้านขายเหล้าเพิ่มขึ้น 1 นาที ความน่าจะเป็นในการดื่มจะลดลง ประมาณ ร้อยละ 2.0 การเดินทางไปร้านขายเหล้าที่ใกล้ที่สุดด้วยการเดิน จะทำให้มีโอกาสดื่มมากกว่าการ เดินทางโดยวิธีอื่น ดังนั้นประเทศไทยจึงมีมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับควบคุมการขายเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ อาทิ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดสถานที่หรือบริเวณห้ามจำหน่าย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา พ.ศ.2558 คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 22/ 2558 พระราชบัญญัติเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2493 พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, ม.ป.ป.)

ในที่นี่เริ่มจากการมีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดสถานที่หรือบริเวณห้ามขาย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา พ.ศ. 2558 และคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 22/ 2558 ซึ่งถือเป็นกฎหมายหลักโดยมีบทบัญญัติ คือ “ห้ามผู้ใดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือ บริเวณใกล้เคียงสถานศึกษาหรือหอพักบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา ตามข้อ 6 วรรคหนึ่ง แห่งคำสั่งหัวหน้า

คณะกรรมการความสงบแห่งชาติที่ 22/2558 ลงวันที่ 22 กรกฎาคม 2558...” โดยมีบทลงโทษ คือ การจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 39 พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551) จากนั้นจึงมีคำสั่งหัวหน้าคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ 46/2559 ทำให้พื้นที่ต่างๆ เกิดแนวทางปฏิบัติในการควบคุมเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ในเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา และเงื่อนไขการบังคับใช้ พ.ร.บ. ควบคุมเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

โดยคำสั่งคสช. ที่ 46/2559 (2559) ได้ระบุได้ว่า ห้ามมีการจำหน่ายเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ “บริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา” หากผู้ฝ่าฝืน มีความผิดและมีโทษทางอาญา ตามกฎหมายควบคุมเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ และโทษทางปกครอง คือ เพิกถอนใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ เพิกถอนใบอนุญาตสถานบริการ สั่งปิดกิจการ โดยผู้ใด (1) เปิดสถานบริการหรือสถานประกอบการที่เปิดให้บริการในลักษณะที่คล้ายกับสถานบริการภายในระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่มิคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตหรือคำสั่งปิดตามข้อ 4 วรรคสองหรือข้อ 5 วรรคสอง (2) เปิดให้บริการ สถานที่จำหน่ายเครื่องตีมีแอลกอฮอล์หรือสถานบริการหรือสถานประกอบการที่ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษาหรือหอพักในบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา อันเป็นการฝ่าฝืนคำสั่งตามข้อ 4 วรรคสาม หรือข้อ 6 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

โดยแนวทางการดำเนินงานการกำหนดเขตโซนนิ่งได้ถูกกำหนดไว้ต่อจากคำสั่ง คสช.ที่ 46/2559 ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการบริโภคเครื่องตีมีแอลกอฮอล์, ม.ป.ป.)

- 1) ให้คณะกรรมการระดับจังหวัด โดยมีสรรพสามิตพื้นที่เป็นฝ่ายเลขานุการ ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน และส่วนราชการหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเป็นคณะกรรมการร่วมกันพิจารณา กำหนดเขตพื้นที่ (Zoning) ที่ต้องห้ามจำหน่ายเครื่องตีมีแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา
- 2) สถานศึกษาที่ต้องเร่งดำเนินการกำหนด Zoning คือ สถานศึกษาที่เด็ก เยาวชน นักศึกษาจะเป็นผู้ซื้อเครื่องตีมีแอลกอฮอล์เอง เช่น สถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา อาชีวศึกษา และมัธยมศึกษา เป็นต้น เมื่อดำเนินการแล้วเสร็จจึงกำหนด Zoning สถานศึกษาในระดับอื่นต่อไป
- 3) เมื่อจัดทำเขตพื้นที่ Zoning เสร็จสิ้น ให้ประกาศเผยแพร่เพื่อรับทราบโดยทั่วกัน

หลังจากนั้นกรมสรรพสามิต ได้ออกพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 การขออนุญาตขายสุรา ซึ่งผู้ประสงค์จะจำหน่ายสุราให้ยื่นคำขออนุญาตต่อเจ้าพนักงานสรรพสามิต โดยใบอนุญาตมีอายุหนึ่งปีนับแต่วันที่ได้รับอนุญาต และการออกใบอนุญาตนั้น ผู้จำหน่ายจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายสรรพสามิต และ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 อย่างเคร่งครัด ซึ่งมีผลกระทบต่อจุดจำหน่ายหรือสถานประกอบการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เก่าในเขตโซนนิ่ง ต้องไม่กระทำผิดกฎหมาย และเป็นการควบคุมไม่ให้มีจุดจำหน่ายใหม่เกิดขึ้นในเขตโซนนิ่งได้ดีขึ้น

จึงเป็นที่มาที่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกจังหวัดจะต้องดำเนินการตามมาตรการทางกฎหมายอย่างเข้มงวด ซึ่งทำให้มีแนวทางข้อบังคับที่ครอบคลุมการควบคุมปัญหาการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากขึ้น อย่างไรก็ตาม มาตรการที่พื้นที่ต่างๆ ได้ดำเนินการยังขาดการประเมินผลด้วยวิธีวิจัยหลังจากดำเนินงานมาได้ระยะหนึ่งแล้ว โดยเฉพาะเขตชานเมืองและชนบท ซึ่งสังคมวัฒนธรรมการพึ่งพาอาศัยกันมีผลทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นเรื่องที่ท้าทาย หากนำวิธีการทางวิจัยหรือวิธีทางวิทยาศาสตร์มาช่วยประเมินผลมาตรการฯ จะทำให้ได้ข้อมูลที่นำเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนามาตรการกฎหมาย และนโยบายมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงออกแบบการวิจัยเพื่อการประเมินผลหลังการประกาศใช้มาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา

3) ข้อแตกต่างการจัดโซนนิ่งร้านขาย/จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา

ระหว่างประเทศไทยและต่างประเทศ

จากที่กล่าวไว้ในหัวข้อที่ผ่านมาว่าปัจจุบันนี้การจัดโซนนิ่งร้านขาย/จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา (Alcohol-free schools zones) ในประเทศไทยเป็นไปตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 22/ 2558 โดยเป็นการห้ามไม่ให้มีสถานที่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตั้งอยู่ใน “บริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา” หรือหอพักในบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษาเท่านั้น ซึ่งมีการนิยามความหมายว่าเป็นบริเวณต่อเนื่องติดกับสถานศึกษาและบริเวณถัดออกไปที่เด็ก เยาวชน และนักศึกษาจะสามารถเข้าถึงได้ง่าย/เป็นที่ไม่เหมาะสม/มีลักษณะเป็นที่มืดมูม/อาจก่อความเดือดร้อนให้แก่เด็ก เยาวชน และนักเรียนในสถานศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม คำว่า “บริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา” ไม่ได้มีการกำหนดระยะห่างและวิธีการวัดระยะห่างอย่างชัดเจน ซึ่งแตกต่างจากการดำเนินการในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา ซึ่งมีการกำหนดเงื่อนไขของพื้นที่ห้ามจำหน่ายรอบสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจนแต่

อาจแตกต่างกันบ้างแล้วแต่บริบทของพื้นที่ จึงขอยกตัวอย่างในบางประเทศ เช่นใน **ประเทศสหรัฐอเมริกา** แต่ละรัฐสามารถกำหนดกฎหมายการจัดโซนนิ่งร้านจำหน่ายแอลกอฮอล์ได้เอง จึงทำให้แต่ละรัฐมี กฎเกณฑ์ที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดระยะห่างขั้นต่ำระหว่างร้านจำหน่ายและสถานศึกษา รวมไปถึงวิธีการวัดระยะความห่างระหว่างสถานที่จำหน่ายแอลกอฮอล์และสถานศึกษา ตัวอย่างในรัฐต่างๆ ได้แก่

รัฐโคโลราโด กำหนดให้ผู้ที่เคยได้รับใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รายเดิมที่จะย้ายสถานที่และผู้ได้รับอนุญาตรายใหม่ (ทั้งแบบมีที่นั่งดื่มและไม่มีที่นั่งดื่ม) จะไม่สามารถทำการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรัศมี 500 ฟุต (152.4 เมตร) รอบโรงเรียนทั้งรัฐบาลและเอกชน รวมไปถึง มหาวิทยาลัยและสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับศาสนา (Department of Revenue, 2018)

รัฐฟลอริดา กฎหมายแอลกอฮอล์กำหนดตำแหน่งให้ที่ตั้งของร้านจำหน่ายแอลกอฮอล์ประเภทมีที่นั่งดื่มห้ามอยู่ในรัศมี 500 ฟุต (152.4 เมตร) จากสถานศึกษา (โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้งรูปแบบรัฐบาลหรือเอกชน) รวมไปถึงบริเวณที่เทศบาลกำหนดให้เป็นพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพ (The Florida Senate, 2018)

รัฐเท็กซัส ระบุห้ามไม่ให้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรัศมี 1,000 ฟุต (304.8 เมตร) รอบโรงเรียนและหากได้รับการร้องขอจากคณะกรรมการจัดการโรงเรียนระดับเขตหรือหน่วยงานที่ดูแลกำกับโรงเรียนเอกชน โดยมีการกำหนดวิธีการวัดระยะห่างดังกล่าวโดยจะยึดจากการลากเส้นตรงตามแนวถนนและให้รวมไปถึงความสูงของอาคารในกรณีที่สถานที่จำหน่ายอยู่บนอาคาร (Texas Constitution & Statutes, 2014)

รัฐแคลิฟอร์เนีย กำหนดระยะห่างขั้นต่ำที่ 1,900 ฟุต (579.1 เมตร) รอบสถานศึกษาของเยาวชน และ 1 ไมล์ (1,609.3 เมตร) รอบมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นระยะที่หน่วยงานรัฐเห็นควรว่าห่างจากสถานศึกษาและเยาวชนได้เพียงพอ โดยระยะห่างให้วัดจากระยะทางของถนนเส้นที่สั้นที่สุด ไม่ใช่การวัดระยะห่างแบบเส้นทางการบิน นอกจากนี้ยังมีการกำหนดเงื่อนไขรวมไปถึงพื้นที่อื่นๆในแคลิฟอร์เนียอย่าง

เฉพาะเจาะจง เช่น มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ศูนย์วิทยาศาสตร์แคลิฟอร์เนีย วิทยาลัยเฉพาะทาง วิทยาเขตของวิทยาลัยแอสตันพอร์ต (California Department of Alcohol Beverage Control, 2017)

นอกจากประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว **ประเทศแคนาดา** เป็นอีกประเทศที่มีกฎหมายกำหนดบริเวณจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ **เมืองเอดมันตัน** มีการกำหนดพื้นที่ร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้ต้องตั้งห่างอย่างน้อย 100 เมตร จากโรงเรียน ศูนย์หรืออาคารของชุมชน สวนสาธารณะ (Dustin Cook, 2018) นอกจากนี้บางประเทศเริ่มให้ความสนใจกับการกำหนดบริเวณจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แต่ยังอยู่ในระหว่างการจัดทำกฎหมาย เช่น **ประเทศเกาหลี** ขณะนี้อยู่ในระหว่างการดำเนินการออกกฎหมายกำหนดพื้นที่ห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งคาดการณ์ว่าจะสามารถบังคับใช้ในปี 2020 โดยให้พื้นที่ปลอดแอลกอฮอล์ครอบคลุมสถานที่ราชการ องค์กรสาธารณสุข พื้นที่สาธารณะ รวมไปถึงโรงเรียนและอนุบาล (Kim Hyun-bin, 2018) จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่มีการกำหนดเขตพื้นที่เป็นระยะทางอย่างชัดเจนซึ่งแตกต่างจากประเทศไทย

4) พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 กับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา

พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นมาเพื่อกำหนดมาตรการในการควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (สำนักงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, 2558) และถือเป็นที่มาของการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาการปฏิบัติตามพรบ.ฉบับนี้และเป็นสิ่งที่หนุนเสริมกันในการควบคุมการเข้าถึงและบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มเยาวชนของไทย โดยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

4.1) ความเป็นมาของพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ฉบับแรกของประเทศไทยที่มีเจตนารมณ์ในการป้องกันเด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป ไม่ให้เข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยง่าย มีการบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2551 (สำนักคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, 2558) และเป็นที่มาของการกำหนดมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อลดการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนเป็นหลัก

4.2) ความเกี่ยวข้องของพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551

กับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาหรือการกำหนดโซนนิ่ง

คำจำกัดความหรือนิยามศัพท์ที่สำคัญของ พรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ถูกนำมาเป็นกรอบในการดำเนินมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาหรือการกำหนดโซนนิ่ง ดังนี้(สำนักคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, 2558)

“เครื่องดื่มแอลกอฮอล์” หมายความว่า สุราตามกฎหมายว่าด้วยสุรา ทั้งนี้ ไม่รวมถึงยาวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

“จำหน่าย” หมายความว่า จำหน่าย จ่าย แจก แลกเปลี่ยน ให้เพื่อประโยชน์

“โฆษณา” หมายความว่า การกระทำไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ให้ประชาชนเห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเพื่อประโยชน์ทางการค้า และให้หมายความรวมถึงการสื่อสารการตลาด

“การสื่อสารการตลาด” หมายความว่า การกระทำกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจำหน่ายสินค้า บริการหรือภาพลักษณ์ การประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ข่าวสาร การส่งเสริมการจำหน่ายการแสดงสินค้า การจัดหรือสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมพิเศษและการตลาดแบบตรง

การบังคับใช้พรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เกี่ยวข้องมาตรการเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา มีดังนี้ (สำนักคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, 2558)

1. มาตรา 27 ห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริเวณ ดังต่อไปนี้

- (1) วัดหรือสถานที่สำหรับปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา
- (2) สถานบริการสาธารณสุขของรัฐ สถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล และร้านจำหน่ายยาตามกฎหมายว่าด้วยยา
- (3) สถานที่ราชการ ยกเว้นบริเวณที่จัดไว้เป็นร้านค้าหรือสโมสร
- (4) หอพักตามกฎหมายว่าด้วยหอพัก
- (5) สถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ
- (6) สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิงหรือร้านค้าในบริเวณสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิง
- (7) สวนสาธารณะของทางราชการที่จัดไว้เพื่อการพักผ่อนของประชาชนโดยทั่วไป
- (8) สถานที่อื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

ใน พ.ศ. 2555 สำนักนายกรัฐมนตรีได้มีประกาศ เรื่องกำหนดสถานที่หรือบริเวณห้ามบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บนทาง มาเพิ่มเติม ซึ่งสถานที่ทั้งหมดหากอยู่ในเขตกำหนดโซนนิ่งรอบสถานศึกษา เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องมีการเฝ้าระวังการกระทำผิดที่เข้มงวดต่อไป นอกจากนี้ยังมี

2. มาตรา 28 ห้ามมิให้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวัน หรือเวลาที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

3. มาตรา 29 ห้ามมิให้ผู้ใดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคล ดังต่อไปนี้

- (1) บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์
- (2) บุคคลที่มีอาการมึนเมาจนครองสติไม่ได้

4. มาตรา 30 ห้ามมิให้ผู้ใดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยวิธีการหรือในลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) ใช้เครื่องจำหน่ายอัตโนมัติ
- (2) การเร่จำหน่าย
- (3) การลดราคาเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการจำหน่าย
- (4) ให้หรือเสนอให้สิทธิในการเข้าชมการแข่งขัน การแสดง การให้บริการ การชิงโชค การชิงรางวัล หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดเป็นการตอบแทนแก่ผู้ซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือแก่ผู้นำหีบห่อหรือสลากหรือสิ่งอื่นใดเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาแลกเปลี่ยนหรือแลกซื้อ

(5) โดยแจก แถม ให้ หรือแลกเปลี่ยนกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือกับสินค้าอื่น หรือการให้บริการอย่างอื่นแล้วแต่กรณี หรือแจกจ่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในลักษณะเป็นตัวอย่างของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือเป็นการจูงใจสาธารณชนให้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมถึงการกำหนดเงื่อนไขการจำหน่ายในลักษณะที่เป็นการบังคับซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยตรงหรือทางอ้อม

(6) โดยวิธีหรือลักษณะอื่นใดตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

5. มาตรา 31 ห้ามมิให้ผู้ใดบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริการ ดังต่อไปนี้

(1) วัดหรือสถานที่สำหรับปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา เว้นแต่เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมทางศาสนา

(2) สถานบริการสาธารณสุขของรัฐ สถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล และร้านจำหน่ายยาตามกฎหมายว่าด้วยยา ยกเว้นบริการที่จัดไว้เป็นที่พักส่วนบุคคล

(3) สถานที่ราชการ ยกเว้นบริการที่จัดไว้เป็นที่พักส่วนบุคคล หรือสโมสร หรือการจัดเลี้ยงตามประเพณี

(4) สถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ยกเว้นบริการที่จัดไว้เป็นที่พักส่วนบุคคลหรือสโมสร หรือการจัดเลี้ยงตามประเพณี หรือสถานศึกษาที่สอนการผสมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ และได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

(5) สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง หรือร้านค้าในบริเวณสถานีบริการเชื้อเพลิง

(6) สวนสาธารณะของราชการที่จัดไว้เพื่อการพักผ่อนของประชาชนโดยทั่วไป

(7) สถานที่อื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ

6. มาตรา 32 ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาเครื่องตีมแอลกอฮอล์ หรือแสดงชื่อ หรือเครื่องหมายของเครื่องตีมแอลกอฮอล์อันเป็นการอวดอ้างสรรพคุณหรือชักจูงใจให้ผู้อื่นตีมโดยตรงหรือโดยอ้อม

การโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ใดๆ โดยผู้ผลิตเครื่องตีมแอลกอฮอล์ทุกประเภทให้กระทำได้เฉพาะการให้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้เชิงสร้างสรรค์สังคม โดยไม่มีการปรากฏภาพของสินค้าหรือบรรจุภัณฑ์ของเครื่องตีมแอลกอฮอล์นั้น เว้นแต่เป็นการปรากฏของภาพสัญลักษณ์ของเครื่องตีมแอลกอฮอล์หรือสัญลักษณ์ของบริษัทผู้ผลิตเครื่องตีมแอลกอฮอล์นั้นเท่านั้น ทั้งนี้ที่กำหนดในกฎกระทรวง

การกระทำผิดตามมาตราต่างๆ ทั้ง 6 มาตราข้างต้น ล้วนเป็นสิ่งที่เจ้าหน้าที่ของรัฐในทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อาทิ ฝ่ายปกครองจังหวัดและอำเภอ เจ้าหน้าที่ตำรวจ สรรพสามิต สาธารณสุข ฯลฯ จำเป็นต้องเข้มงวดกับจุดจำหน่ายเครื่องตีมแอลกอฮอล์ในเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา ทั้งในเรื่องการจำหน่ายให้เยาวชนที่อายุน้อยและคนเมาที่ครองสติไม่ได้ การจำหน่ายเกินเวลาที่กำหนด การจำหน่ายรูปแบบจูงใจหรือการโฆษณาให้คนมาซื้อมาตีมได้ง่าย และการจำหน่ายในที่สาธารณะและหน่วยงานที่รัฐกำหนด ซึ่งในเบื้องต้นเป็นการควบคุมไม่ให้จุดจำหน่ายที่มีอยู่เดิมบริเวณเขตโซนนิ่งได้กระทำผิดและควบคุมไม่ให้มีจุดจำหน่ายใหม่เกิดขึ้นในบริเวณเขตโซนนิ่ง และหากจุดจำหน่าย สถานประกอบการต่างๆ ในเขตโซนนิ่งๆ มีการกระทำผิด ตามพรบ.ควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ดังกล่าวข้างต้น ก็จะต้องถือว่าผิดกฎหมายตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 22/ 2558 ในข้อ 4 ห้ามมิให้ผู้ประกอบกิจการสถานบริการหรือสถานประกอบการใดที่เปิดให้บริการในลักษณะที่คล้ายกับสถานบริการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งครอบคลุมเรื่อง

(1) ยินยอมหรือปล่อยปละละเลยให้ผู้มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์เข้าไปใช้บริการ

(2) ขายเครื่องตีมแอลกอฮอล์แก่ผู้มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์

- (3) เปิดทำการเกินกว่าเวลาที่มีกฎหมายบัญญัติ
- (4) ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เกินกว่ากำหนดเวลาที่มีกฎหมายบัญญัติ
- (5) ยินยอมหรือปล่อยปละละเลยให้มีการพกพาอาวุธ วัตถุระเบิด หรือยาเสพติดเข้าไปในสถานที่ของตน

กรณีที่สถานบริการหรือสถานประกอบการใดกระทำการตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้มีอำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องมีอำนาจเพิกถอนใบอนุญาต หรือสั่งปิดและห้ามมิให้มีการเปิดสถานบริการหรือสถานประกอบการในสถานที่ดังกล่าวอีกเป็นเวลา 5 ปี และหากอยู่ระหว่างการขอต่อใบอนุญาตก็ให้สั่งมิให้ต่อใบอนุญาต และมีให้ออกใบอนุญาตแก่ผู้นั้นเป็นเวลา 5 ปี และหากกรณีที่ทำหน้าส่วนราชการหรือผู้บังคับบัญชาปล่อยปละละเลย ก็จะต้องถือว่าเป็นความผิดไปด้วย

จะเห็นได้ว่าประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีฯ และคำสั่ง คสช.ฯ ที่เกี่ยวข้องกับมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งต่างๆ นั้น ส่งผลกระทบในทางบวกต่อการบังคับใช้ พรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ของประเทศไทยในหลายมาตรา ผู้วิจัยจึงมีการวัดความรู้และการรับรู้เกี่ยวกับ พรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 โดยกำหนดข้อความตามประเด็นต่างๆ ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ในแบบสอบถามการวิจัยนี้

5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1) การศึกษาการปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

จากการที่ผู้ประกอบการร้านค้าและผู้บริโภคไม่ปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายในอัตราที่สูงมาก (วิระชัย รุ่งรวยศรี, 2553; ดุษฎี อายุวัฒน์ และวณิชชา ณรงค์ชัย, 2555; Puangsuwan et al, 2013) โดยประชาชนเคยพบเห็นการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากร้านขายของชำ/ร้านโชห่วยในชุมชน/ร้านค้าในชุมชน ร้อยละ 65.76 รองลงมาคือร้านสะดวกซื้อ/มินิมาร์ท ร้อยละ 39.77 และร้านอาหารหรือห้องอาหาร ร้อยละ 35 ตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, 2555)

สอดคล้องกับสถานที่เยาวชนซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บ่อยที่สุดใน 3 อันดับแรกได้แก่ ร้านขายของชำ ร้อยละ 76.6 รองลงมาคือ ร้านสะดวกซื้อ ร้อยละ 5.3 และร้านอาหาร ร้อยละ 4.9 (ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2556) เช่นเดียวกับผลการศึกษาของทิพย์รัตน์ ธรรมกุล และคณะ (2557) ที่แสดงให้เห็นว่าร้านค้าที่เยาวชนไปซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มากกว่าครึ่งเป็นร้านจำหน่ายของชำและการศึกษาของวิระชัย รุ่งรวยศรี (2553) ที่พบว่า ร้านค้าในชุมชนจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้เด็ก โดยร้านค้ามากกว่าครึ่งได้จำหน่ายให้คนที่รู้จักกัน และร้านค้าไม่จำกัดอายุในการจำหน่าย ดังนั้น พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 จึงมีการกำหนดให้เจ้าพนักงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมายให้ครอบคลุมจุดจำหน่ายแอลกอฮอล์ดังกล่าว (สำนักคณะกรรมการการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, 2558)

การวิจัยของพงษ์ศักดิ์ อ้นมอย (2561) สำรวจผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่อยู่ในรัศมี 500 เมตรจากสถานศึกษา และมีใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ได้ขออนุญาตไว้กับสรรพสามิต จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 148 ร้าน เยาวชน 400 คน โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา พบผู้จำหน่ายชายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้เยาวชนร้อยละ 69.6 ดิตป่วยโซเซรณมา ร้อยละ 70.2 ไม่ถามอายุ ร้อยละ 46.6 และไม่ตรวจบัตรประชาชน ร้อยละ 51.4 พบเยาวชนเคยซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 69.8 โดยซื้อจากร้านขายเครื่องดื่มร้อยละ 55.6 ร้านสะดวกซื้อ ร้อยละ 50.5 ซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วงเวลาดังแต่ 24.00-11.00 น. และ 14.00-17.00 น. เคยซื้อและซื้อได้ ร้อยละ 38.3 ซึ่งเป็นเวลาที่ห้ามจำหน่าย

ผลจากการบังคับใช้กฎหมายที่ผ่านมายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เมื่อพิจารณาจากจำนวนของนักดื่มหน้าใหม่ที่เพิ่มขึ้นสูง ที่ผ่านมามีการวิจัยทดลองซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในร้านค้าจำนวน 417 ร้านๆ ละ 2 ครั้ง รวม 834 ครั้ง พบอัตราความสำเร็จในการทดลองซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปี มากถึงร้อยละ 98.7 (Puangsuwan et al., 2012) การสำรวจข้อมูลจำนวน 55 ร้าน พบอัตราการไม่ปฏิบัติตามมาตรการด้านเวลาห้ามจำหน่ายของร้านค้า ร้อยละ 89.1 ทั้งที่ผู้จำหน่ายส่วนใหญ่มีการรับรู้มาตรการด้านอายุห้ามจำหน่ายให้เยาวชนมากถึงร้อยละ 79.2 รับรู้มาตรการด้านเวลาห้ามจำหน่าย มากถึงร้อยละ 50.0-81.0 (Chaiyasong et al., 2013)

เมื่อทำการศึกษาในจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามมหาวิทยาลัยใหญ่ๆ จำนวน 15 แห่ง ก็พบว่ามีการจำหน่ายเพียงร้อยละ 34.0 ที่ปฏิบัติตามกฎหมายได้ (นพตล กรรณิกา, 2559) ภายหลังมีมาตรการจัดโซนนิ่งการจำหน่ายแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาที่เริ่มต้นขึ้นในปี 2558 จากการศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา ของธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ (2561) ระบุว่านักเรียนนักศึกษาที่มีการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา/เขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา ร้อยละ 59.0 ซึ่งปัจจัยด้านอายุของนักเรียนนักศึกษา ทักษะคิดและการเคยได้ยินมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสถานศึกษาของนักเรียนนักศึกษามีผลต่อการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา บริเวณรอบสถานศึกษา นอกจากนี้ การทดลองซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งร้านประเภทนั่งดื่มและร้านประเภทไม่มีที่นั่งดื่มโดยอาสาสมัครซื้อที่ดูคล้ายเยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปี สามารถทดลองซื้อสำเร็จร้อยละ 99.1 ผู้จำหน่ายไม่มีการสอบถามอายุผู้ซื้อ ร้อยละ 78.0 และการทดลองซื้อในช่วงเวลาห้ามจำหน่ายตามกฎหมายกำหนด พบความสำเร็จในการทดลองซื้อ ร้อยละ 71.6 ซึ่งเป็นอัตราที่ลดลงจากการสำรวจที่ผ่านๆ มาก่อนการมีมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่ง ซึ่งใกล้เคียงผลการศึกษาของ Puangsuwan et al. (2012) ที่ได้ศึกษาเฉพาะในร้านประเภทไม่มีที่นั่งดื่ม ซึ่งเป็นการวิจัยที่ไม่ได้เจาะจงพื้นที่รอบสถานศึกษา โดยผลการศึกษาในขณะนั้นพบ อัตราความสำเร็จในการทดลองซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยเยาวชนดูคล้ายอายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 96.2 และ 98.7 ตามลำดับ

จากการศึกษาของ Puangsuwan et al. (2012) ที่พบสูงถึงร้อยละ 98.7 ในขณะที่การศึกษาเขตเมืองของธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ (2561) ไม่มีการถามอายุที่ร้อยละ 78.0 ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำกว่า การศึกษาก่อนมีการกำหนดมาตรการโซนนิ่งและหลังมาตรการโซนนิ่งในเขตชานเมืองและชนบท ก็แสดงให้เห็นว่ามาตรการโซนนิ่งทำให้ร้านค้า/จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความเข้มงวดในการที่จะจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้เยาวชนเฉพาะในเขตเมืองมากขึ้น อย่างไรก็ตามการขออุบัตริประชาชนจากอาสาสมัครที่ไปทดลองซื้อในแต่ละการศึกษาดังกล่าวข้างต้นนั้นมีไม่เกินร้อยละ 1.0 ซึ่งอาจแสดงให้เห็นว่าจุดจำหน่ายใกล้สถานศึกษาในภาพรวมยังไม่ได้ให้ความสำคัญและเข้มงวดกับการปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องการไม่จำหน่ายให้กับเยาวชนมากเท่าที่ควร แม้จะมีมาตรการโซนนิ่งรอบสถานศึกษาเพิ่มขึ้นมา

สำหรับการทดลองซื้อในช่วงเวลาห้ามจำหน่ายตามกฎหมายกำหนดในเขตโซนนิ่งฯ ของ ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ (2561) ที่พบร้อยละ 71.6 ซึ่งสูงกว่าก่อนการมีมาตรการโซนนิ่งฯ ตามการศึกษาของ Chaiyasong et al. (2013) ที่พบความสำเร็จในการทดลองซื้อฯ ที่ร้อยละ 89.1 บ่งบอกว่ามาตรการโซนนิ่งฯ ในช่วง 3 ปีแรกอาจใช้ได้ผลในเรื่องการจำหน่ายเครื่องตีมแอลกอฮอล์ตามเวลาที่กฎหมายกำหนด เฉพาะในเขตเมืองเท่านั้น อย่างไรก็ตาม แนวโน้มการปฏิบัติตามมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งและพบ. ควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ 2551 ของจุดจำหน่าย/ร้านจำหน่าย ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมและต่อเนื่องไป จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามาตรการบังคับใช้กฎหมายได้ดียิ่งขึ้นต่อไป แต่ในงานวิจัยนี้จะนำผล การศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นมาใช้ในการอภิปรายผลเรื่องกระบวนการกำกับติดตามการดำเนินมาตรการเขต โซนนิ่งฯ และผลลัพธ์การดำเนินงานฯ ของเจ้าหน้าที่รัฐ

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามมาตรการทางกฎหมายของจุดจำหน่ายเครื่องตีม แอลกอฮอล์ในเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา ภายหลังจากกำหนดมาตรการฯ มีผู้ศึกษาที่ผ่านมา พบว่า

พงษ์ศักดิ์ อ้นมอย (2561) ศึกษาในจังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้จำหน่ายเครื่องตีม แอลกอฮอล์จำหน่ายเครื่องตีมแอลกอฮอล์ให้เยาวชนร้อยละ 69.6 ติดป้ายโฆษณา ร้อยละ 70.2 ไม่สอบถาม อายุร้อยละ 46.6 ไม่ตรวจบัตรประชาชน ร้อยละ 51.4 และวางโซวเครื่องตีมแอลกอฮอล์ ร้อยละ 54.1 ผู้จำหน่ายมีความรู้เกี่ยวกับมาตรการควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 54.1 และ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจำหน่ายเครื่องตีมแอลกอฮอล์ให้เยาวชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือ วางโซวเครื่องตีมแอลกอฮอล์ การขายแบบให้ลูกค้าบริการตัวเอง การตรวจสอบบัตรประชาชน เพศ การสอบถามอายุของผู้ซื้อ และการถูกตรวจสอบตามกฎหมาย

ในขณะที่ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ (2561) ในเขตเทศบาลเมืองในจังหวัดนครราชสีมา พบว่าปัจจัยด้านอายุของผู้จำหน่ายมีผลต่อการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ของจุดจำหน่ายในเขตโซนนิ่งฯ เรื่องการจำหน่ายเฉพาะช่วงเวลาที่กฎหมายกำหนด ปัจจัยด้าน อายุของผู้จำหน่ายและจำนวนผู้จำหน่ายมีผลต่อการส่งเสริมการขายเครื่องตีมแอลกอฮอล์ของร้านจำหน่าย เครื่องตีมแอลกอฮอล์ ปัจจัยด้านเพศ และจำนวนผู้จำหน่ายมีผลต่อการโฆษณาและแสดงเครื่องหมาย การค้าของบริษัทเครื่องตีมแอลกอฮอล์

การศึกษาที่ผ่านมาดังกล่าวข้างต้นอาจนำไปสู่การพิจารณากำหนดมาตรการจัดการกับ ปัจจัยที่สำคัญดังกล่าวและควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในบางปัจจัย

5.2) การศึกษาพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนนักศึกษา

ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ (2561) ได้สำรวจนักเรียนมัธยมปลายในโรงเรียน นักศึกษา ในสถาบันอาชีวศึกษาและมหาวิทยาลัย ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา จำนวน 542 คน อายุต่ำสุด 15 ปี และสูงสุด 22 ปี พบว่า

- มีนักเรียนนักศึกษาที่เคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 70.7 โดยผู้ที่มีอายุ ตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปมีการเคยดื่ม/ทดลองดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ 86.1 และอายุ 15-19 ปีมีร้อยละ 62.1 อายุเฉลี่ยการดื่มแอลกอฮอล์ครั้งแรกอยู่ที่ 16 ปี (SD = 2.34) อายุต่ำสุดที่เคยดื่มฯ ครั้งแรกคือ 6 ปี สาเหตุ/โอกาสของการดื่มแอลกอฮอล์ ครั้งแรก คืองานเลี้ยงจบการศึกษา/งานเลี้ยงต่างๆ ร้อยละ 59.5 มีผู้ที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา อยู่ร้อยละ 59.0 ส่วนใหญ่จะดื่มนานๆ ครั้ง (1-3 วัน/ปี)

- สถานที่ที่นักเรียนนักศึกษาเคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บ่อยที่สุดในรอบ 1 ปี ส่วนใหญ่เป็นดื่มที่บ้านตนเอง/หอพักตัวเอง ร้อยละ 30.2 เท่ากันกับดื่มที่บ้านเพื่อน/หอพักเพื่อน ร้อยละ 30.2 ประเภทของเครื่องดื่มที่ซื้อมากที่สุด คือเบียร์ ร้อยละ 73.6 ช่วงเวลาที่ไม่เคยซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สูงสุดคือเวลา 06.01 น. – 11.00 น. ร้อยละ 61.3 เคยได้ยืมมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของ สถานศึกษา ร้อยละ 59.0 ซึ่งการเคยได้ยืมมาตรการฯ และเคยซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เรียนในสถานศึกษา และผู้ที่เรียนในสถานศึกษา มีสัดส่วนในการเคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูงสุด และการเคยเห็นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานหรือกิจกรรม ของสถานศึกษา ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา มีร้อยละ 22.7

นอกจากนั้น พบว่ามีนักเรียนนักศึกษาที่เคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 70.7 หากพิจารณาเฉพาะนักเรียนนักศึกษาที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี พบอัตราที่เคยดื่มฯ ร้อยละ 62.1 และเฉพาะ นักศึกษาที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปเคยดื่มฯ สูงถึงร้อยละ 86.1 (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2561) ซึ่งเป็น อัตราที่สูงกว่าผลการศึกษาของ Chaiyasong et al. (2013) ที่พบนิสิตในมหาวิทยาลัยเคยดื่มฯ อยู่ร้อยละ

74.9 อาจเป็นเพราะมีแต่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิตปริญญาตรี ไม่ได้มีการศึกษาครอบคลุมถึงนักศึกษาสายอาชีพในสถาบันอาชีวศึกษาด้วย จึงมีผลการศึกษาที่ต่างกัน

5.3) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มแอลกอฮอล์และรูปแบบการบริโภคอาหาร

ผู้ที่ดื่มแอลกอฮอล์หนักมักคำนึงถึงคุณค่าทางโภชนาการของอาหารที่บริโภคน้อยกว่าผู้ไม่ดื่มแอลกอฮอล์ จากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ระดับของการดื่มแอลกอฮอล์ที่เพิ่มขึ้นมีความสัมพันธ์กับคุณภาพของอาหารที่รับประทาน (Herbeth et al., 2012) และการได้รับสารอาหารหลักน้อยลงทั้งคาร์โบไฮเดรต โปรตีน และไขมัน (Liangpunsakul, 2010) หลายงานวิจัยผู้ที่ดื่มแอลกอฮอล์หนักมีแนวโน้มการได้รับอาหารที่มีกากใยน้อย บริโภคผัก และผลไม้ น้อย (Ruidavets et al., 2004; Tjonnel, Gronbaek, Stripp, & Overvad, 1999; Valencia-Martin, Galan, & Rodriguez-Artalejo, 2011) และผู้ที่ดื่มหนักมักดื่มนมน้อยกว่าผู้ไม่ดื่มแอลกอฮอล์ (Fawehinmi, Ilomäki, Voutilainen, & Kauhanen, 2012)

คุณภาพของการรับประทานอาจมีความสัมพันธ์กับประเภทของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ดื่มเป็นประจำ จากงานวิจัยของ Sluik et al. (2016) พบว่า ผู้ที่นิยมเครื่องดื่มประเภทเบียร์มีแนวโน้มที่จะมีบริโภคนิสัยอาหารที่ดีต่อสุขภาพน้อยลง อย่างไรก็ตามบางงานวิจัยกลับไม่พบว่าประเภทของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เลือกดื่มเป็นประจำจะส่งผลต่อคุณภาพอาหารที่ได้รับของผู้เข้าร่วมวิจัย (Herbeth et al., 2012)

5.4) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มแอลกอฮอล์และกิจกรรมทางกาย

หลายงานวิจัยพบความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มแอลกอฮอล์และกิจกรรมทางกาย ซึ่งพบผลเป็นที่น่าประหลาดใจว่าคนที่ดื่มแอลกอฮอล์มีแนวโน้มการมีกิจกรรมทางกายมากกว่าผู้ไม่ดื่มแอลกอฮอล์ จากการสำรวจระดับชาติของประเทศสหรัฐอเมริกากับตัวอย่างชาวอเมริกัน 230,856 คน ในปี 2548 พบว่าการดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับกิจกรรมทางกาย และความสัมพันธ์ของกิจกรรมทางกายนี้ยังคงพบได้ในผู้ดื่มแอลกอฮอล์หนัก (French, Popovici, & Maclean, 2009) ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการดื่มแอลกอฮอล์และระดับของกิจกรรมทางกายนี้ เมื่อนำมาวาดเป็นกราฟจะ

มีลักษณะเป็นรูปตัวเจ (J-shape curve) โดยผู้ตีมีแอลกอฮอล์ระดับปานกลางจะมีแนวโน้มของการมีกิจกรรมทางกายหนัก (vigorous physical activity) มากกว่ากลุ่มที่ตีมีแอลกอฮอล์หนักและผู้ไม่ตีมีแอลกอฮอล์ ตามลำดับ (Smothers & Bertolucci, 2001) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Leasure, Neighbors, Henderson, & Young (2015) ที่พบว่าคนที่มีการเคลื่อนไหวร่างกายคล่องแคล่ว (physical active) มักพบได้ในกลุ่มผู้ตีมีแอลกอฮอล์ระดับปานกลาง และความสัมพันธ์นี้มีนัยสำคัญกับปัจจัยอายุและเพศ ความสัมพันธ์นี้ชัดเจนในกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 20-25 ปี และเป็นเพศชาย (Lisha, Martens, & Leventhal, 2011)

การค้นพบความสัมพันธ์ของการตีมีแอลกอฮอล์หนักที่มักพบในกลุ่มนักออกกำลังกายอย่างหนักนั้นอาจเป็นส่วนสำคัญซึ่งอาจนำไปสู่แนวทางพัฒนาการคัดกรองผู้ตีมีแอลกอฮอล์และการวางแผนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคแอลกอฮอล์ในผู้ใหญ่ได้ (Lisha et al., 2011) โดยอาจให้ความสำคัญกับส่งเสริมการตระหนักรู้เกี่ยวกับสุขภาพในกลุ่มคนที่มีการออกกำลังกายอย่างหนักให้ระวังการตีมีแอลกอฮอล์ปริมาณมาก (French et al., 2009) หรือเป็นข้อมูลในการวางแผนเพื่อหาความเหมาะสมของการนำกิจกรรมการออกกำลังกายมาใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความผิดปกติจากการตีมีสุรา เพื่อช่วยให้แต่ละบุคคลสามารถตัดสินใจกระทำพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพตนเองได้ (Leasure et al., 2015)

5.5) การศึกษาพฤติกรรมการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน นักศึกษาในเขตโชนนิงรอบสถานศึกษา

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2560 ระบุว่า เด็กและเยาวชน อายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 81.3 สามารถซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ด้วยตนเองสำเร็จ ร้อยละ 94.2 ไม่เคยถูกขอ/ตรวจบัตรประจำตัวประชาชนก่อนซื้อฯ (ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2561) และจากการศึกษาของเรื่องการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตโชนนิงรอบสถานศึกษา โดยธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ (2561) ด้วยการสำรวจนักเรียนมัธยมปลาย นักศึกษาสถาบันอาชีวศึกษาและมหาวิทยาลัย ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา มีข้อค้นพบที่สำคัญดังนี้

- ในรอบ 1 ปี มีนักเรียนนักศึกษาซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา/เขตโซนนิ่ง ร้อยละ 59.0 ความถี่ของการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนใหญ่ซื้อ 1-2 ครั้ง/ปี อยู่ที่ร้อยละ 31.6 ความถี่ของการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา/เขตโซนนิ่ง ส่วนใหญ่ซื้อ 1-2 ครั้ง/ปี อยู่ที่ร้อยละ 48.4 วัตถุประสงค์การซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนใหญ่ซื้อเพื่อดื่มกับเพื่อน ร้อยละ 76.6 เคยถูกปฏิเสธการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากร้านเซเว่น - อีเลฟเว่น และร้านขายของชำ ร้อยละ 4.7 และ 8.1 ตามลำดับ สาเหตุคือยังไม่ถึงเวลาจำหน่าย และอายุไม่ถึง ร้อยละ 6.9 และ 4.7 ตามลำดับ แต่ผู้ที่ไม่เคยถูกปฏิเสธ สูงถึงร้อยละ 87.2 เคยถูกสอบถามอายุจากผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนจำหน่าย ร้อยละ 44.1 เคยถูกขอคู่มือประชาชนจากผู้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนขาย ร้อยละ 27.5 ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมาส่วนใหญ่ักเรียนนักศึกษาเคยซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จาก มินิมาร์ท/ร้านสะดวกซื้อที่มีเครือข่าย ร้อยละ 52.5 เหตุผลในการเลือกซื้อในแหล่งขายเดิมๆ บ่อยๆ คือเดินทางสะดวก ร้อยละ 50.9 มีการซื้อฯ ตลอด 24 ชั่วโมง ส่วนใหญ่ซื้อฯ ช่วงเวลา 17.01 น. - 21.00 น. ร้อยละ 53.7 และดื่มฯบ่อยที่สุดคือช่วงเวลาเดียวกัน อยู่ที่ร้อยละ 39.1 ส่วนใหญ่เคยดื่มบ้านตนเอง/หอพักตัวเอง ร้อยละ 63.4

- ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ของนักเรียนนักศึกษา ในภาพรวมพบว่าส่วนมากมีความรู้ในระดับปานกลาง ร้อยละ 41.3 การรับรู้มาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษาและพรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ของนักเรียนนักศึกษา ในภาพรวมพบว่าโดยส่วนมากมีการรับรู้ในเรื่องดังกล่าวในระดับปานกลาง ร้อยละ 41.5 ทักษะคิดต่อมาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษาและพรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ของนักเรียนนักศึกษา ในภาพรวมพบว่าโดยส่วนมากมีทักษะคิดในเรื่องดังกล่าวในระดับปานกลาง ร้อยละ 47.2 ความเชื่อมั่นต่อผู้บังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตพื้นที่โซนนิ่งรอบสถานศึกษาของนักเรียนนักศึกษา ในภาพรวมพบว่าโดยส่วนมากมีความเชื่อมั่นฯ ในระดับดี ร้อยละ 62.0

- ร้านขายของชำยังเป็นแหล่งที่มีเยาวชนในเขตเมือง ไปซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุด (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2561) เช่นเดียวกับการศึกษาในเขตชนบทตามการศึกษาของทิพย์รัตน์ ธรรมกุล และคณะ (2557) แต่มีความต่างกันตรงที่การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในร้านมินิมาร์ท/ร้านสะดวกซื้อที่มีเครือข่าย ของเยาวชนในเขตเมืองมีมากกว่าร้อยละ 50.0 ขณะที่เยาวชนเขต

ชนบทมีเพียงไม่ถึงร้อยละ 4.0 (ทิพย์รัตน์ ธรรมกุล และคณะ, 2557) ซึ่งเป็นไปตามบริบทแวดล้อมที่แตกต่างระหว่างเขตเมืองและเขตชนบท

- นอกจากนั้นยังพบว่านักเรียนนักศึกษาในเขตเมือง รับรู้มาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษาและพบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 อยู่ในระดับดี ร้อยละ 24.9 (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2561) ซึ่งต่ำกว่าผลการประเมินของสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (2559) ที่พบการรับรู้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนในภาพรวมของประเทศอยู่ในระดับดีเกือบสองเท่าตัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการประชาสัมพันธ์มาตรการฯ ในระดับสถานศึกษายังมีอยู่น้อย

อย่างไรก็ตาม การขยายผลการศึกษาไปยังจังหวัดอื่นๆ และภูมิภาคอื่นๆ เพิ่มเติม ซึ่งมีบริบทที่หลากหลายและแตกต่างจากจังหวัดนครราชสีมา จะทำให้ทราบถึงสถานการณ์ปัญหาด้านพฤติกรรม การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนไทยได้ชัดเจนขึ้น

5.6) การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษาของนักเรียน

5.6.1) ปัจจัยทางคุณลักษณะทางประชากรของนักเรียนที่สัมพันธ์กับการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บริเวณรอบสถานศึกษา

1. ปัจจัยด้านอายุ กับการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บริเวณรอบสถานศึกษา

การศึกษาที่ควบคุมตัวแปรที่มีอิทธิพลร่วม โดยการวิเคราะห์แบบ Multivariate ด้วยสถิติ Multiple Logistic Regression พบว่าอายุมีความสัมพันธ์กับการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา ของนักเรียน ม.ปลายและนักศึกษาอาชีวศึกษาและปริญญาตรีเขตเมือง(ในรอบ 1 ปี) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 โดยพบว่ากลุ่มนักเรียนนักศึกษา ที่มีอายุเพิ่มขึ้นทุก 1 ปี จะมีโอกาสซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บริเวณรอบสถานศึกษาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 43.0 (Adjusted OR = 1.43, 95%CI: 1.20, 1.71) (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2561) ในขณะที่การศึกษาในนักเรียนนักศึกษาเขตชานเมืองและชนบทพบเพียงว่าด้านอายุมีความสัมพันธ์กับการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา ที่ได้จากวิเคราะห์แบบ Bivariate ด้วยสถิติ Logistic Regression เท่านั้น แต่เมื่อ

วิเคราะห์แบบควบคุมตัวแปรที่มีอิทธิพลร่วม(Multivariate) กลับไม่พบความสัมพันธ์ (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2563) ซึ่งผลการศึกษาทั้งสองแตกต่างจากผลการศึกษาของวิจิตรา กุสุมภ์ และสุลี ทองวิเชียร (2562) ที่ศึกษาเฉพาะนักศึกษาปริญญาตรีในจังหวัดนครราชสีมาและกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่าอายุที่แตกต่างกันไม่ได้ทำให้พฤติกรรมดื่มสุราแตกต่างกันนั้น อาจเป็นไปได้ว่าการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ระดับการศึกษาและกลุ่มอายุต่างกันจะส่งผลให้ได้ผลการศึกษาแตกต่างกันด้วย

2. ปัจจัยด้านเพศ กับการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา

ผลการศึกษาที่วิเคราะห์แบบ Bivariate ด้วยสถิติ Logistic Regression พบว่าเพศมีความสัมพันธ์กับการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา ของนักเรียนนักศึกษาเขตเมือง (ในรอบ 1 ปี) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2561)

3. ปัจจัยด้านประเภท/ระดับการศึกษา กับการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา

ผลการศึกษาที่วิเคราะห์แบบ Bivariate ด้วยสถิติ Logistic Regression พบว่าระดับการศึกษาปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา ของนักเรียนนักศึกษาเขตเมือง (ในรอบ 1 ปี) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2561) เช่นเดียวกับผลศึกษานักเรียนนักศึกษาเขตชานเมืองและชนบทพบประเภทการศึกษา ปัจจุบัน มีความสัมพันธ์กับการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2563) ที่ได้จากวิเคราะห์แบบ Bivariate แต่เมื่อวิเคราะห์แบบควบคุมตัวแปรที่มีอิทธิพลร่วม (Multivariate) กลับไม่พบความสัมพันธ์ทางสถิติ

4. เกรดเฉลี่ย/ผลการเรียนกับพฤติกรรมการดื่มและการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา

การศึกษาที่ผ่านมาพบว่าผลการเรียนซึ่งวัดจากเกรดเฉลี่ยนั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี (รัตติยา บัวสอน และเชษฐ รัชดาพรรณธัญกุล, 2555) แต่ขัดแย้งกับผลการศึกษาในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญศึกษาที่พบว่าผลการเรียนต่ำและผลการเรียนปานกลาง มีโอกาสเสี่ยงต่อการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์มากกว่านักเรียนที่มีผลการเรียนสูง (จิราภรณ์ เทพหนู, 2540) ซึ่งพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มี

ความสัมพันธ์กับการเข้าถึงแหล่งซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ชีวฮวย แซ่ลิ้ม และคณะ, 2560) และนักเรียนนักศึกษาที่ดื่มแอลกอฮอล์จะมีพฤติกรรมการไปซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2561; ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2563) อย่างไรก็ตามยังไม่มีรายงานโดยตรงว่าเกรดเฉลี่ย/ผลการเรียนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษาของนักเรียนด้วยหรือไม่

5. เงินเฉลี่ยต่อเดือนที่ได้มาโรงเรียน กับการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บริเวณรอบสถานศึกษา

การศึกษาที่ผ่านมายังพบว่ารายได้ต่อเดือนของนักศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในทางสถิติ (รัตติยา บัวสอน และเชษฐารัตนาพรธนาธิกุล, 2555) และรายได้เฉลี่ย/เงินที่ได้มาเพื่อใช้จ่ายต่อเดือน ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักศึกษา บริเวณรอบสถานศึกษา (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2561; ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2563) อย่างไรก็ตามยังเป็นการสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อย และเจาะจงเพียงจังหวัดเดียว และการศึกษาในต่างประเทศพบว่าเศรษฐกิจและค่าใช้จ่ายแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กันพบว่าผู้ที่ขาดความมั่นคงทางอาหารมักใช้จ่ายเงินมากขึ้นกับบุหรี แอลกอฮอล์ และอาหารที่ไม่ดีต่อสุขภาพ (Bjerregaard, Olesen, & Larsen, 2021)

6. พฤติกรรมการทานอาหารกับพฤติกรรมการดื่มและการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา

งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ระดับของการดื่มแอลกอฮอล์ที่เพิ่มขึ้นมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการทานอาหาร ประเภทและคุณภาพของอาหารที่เลือกรับประทาน (Herbeth et al., 2012; Liangpunsakul, 2010; Ruidavets et al., 2004; Tjonnel et al., 1999; Valencia-Martin et al., 2011; Fawehinmi et al., 2012; Sluik et al., 2016) ซึ่งพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กับการเข้าถึงแหล่งซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ชีวฮวย แซ่ลิ้ม และคณะ, 2560) และนักเรียนนักศึกษาที่ดื่มแอลกอฮอล์จะมีพฤติกรรมการไปซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2561; ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2563) ยังไม่มีรายงานโดยตรงว่าพฤติกรรมการทานอาหารจะมี

ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษาของนักเรียนด้วยหรือไม่ แต่พบงานวิจัยที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และรูปแบบการซื้ออาหาร โดยผู้ที่ซื้อไวน์มีแนวโน้มที่จะซื้อน้ำมันมะกอก ผัก ผลไม้ สัตว์ปีก น้ำมันปรุงอาหาร เนยแข็ง ไขมันต่ำ นม และเนื้อสัตว์มากกว่าผู้ซื้อเบียร์ ในขณะที่ผู้ซื้อเบียร์มีแนวโน้มที่จะซื้ออาหารปรุงสำเร็จ น้ำตาล อาหารเนื้อตัดเย็น มันฝรั่งทอดกรอบ เนย/มารากิน ไส้กรอก เนื้อแกะ และน้ำอัดลมมากกว่า (Johansen, Friis, Skovenborg, & Grønbaek, 2006) และอีกงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจและค่าใช้จ่ายแอลกอฮอล์ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญต่อรูปแบบอาหารที่กิน พบว่าผู้ที่ขาดความมั่นคงทางอาหารมักจะใช้จ่ายเงินมากขึ้นกับบุหรี แอลกอฮอล์ และอาหารที่ไม่ดีต่อสุขภาพ (Bjerregaard, Olesen, & Larsen, 2021)

7. กิจกรรมทางกายกับพฤติกรรมการดื่มและการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา

การศึกษาที่ผ่านมาพบความสัมพันธ์ระหว่างการดื่มแอลกอฮอล์และกิจกรรมทางกาย ซึ่งคนที่ดื่มแอลกอฮอล์มีแนวโน้มการมีกิจกรรมทางกายมากกว่าผู้ไม่ดื่มแอลกอฮอล์ (French et al., 2009; Smothers & Bertolucci, 2001; Leasure et al., & Young, 2015; Lisha, et al, 2011) ซึ่งพฤติกรรมการดื่มมีความสัมพันธ์กับการเข้าถึงแหล่งซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ชีวฮวย แซ่ลิ้ม และคณะ, 2560) และนักเรียนนักศึกษาที่ดื่มแอลกอฮอล์จะมีพฤติกรรมการไปซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2561; ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2563) อย่างไรก็ตามยังไม่มีรายงานโดยตรงว่ากิจกรรมทางกายจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษาของนักเรียนด้วยหรือไม่

8. ปัจจัยด้านการใช้ยาเสพติด บุหรีและดื่มสุรา กับพฤติกรรมการดื่มและการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา

ปัจจัยการใช้ยาเสพติด การสูบบุหรีและการดื่มสุรา เป็นกลุ่มปัจจัยภายในตัวบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันตามทฤษฎีประตูสุยาเสพติด (Gateway Drug Theory) (Quenqua., 2017)

ซึ่งการศึกษาของภักควรินทร์ ภักศิริสมบุรณ และคณะ (2563) พบว่า การสูบบุหรี่กับการใช้สารเสพติดอื่นๆ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในหมู่เยาวชน เช่นเดียวกับการศึกษาในต่างประเทศ (Eticha et al., 2014; Kirby & Barry, 2012; Singh et al., 2003) ซึ่งพฤติกรรมการดื่มมีความสัมพันธ์กับการเข้าถึงแหล่งซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ชีวะฮวย แซ่ลิ้ม และคณะ, 2560) และนักเรียนนักศึกษาที่ดื่มแอลกอฮอล์จะมีพฤติกรรมการไปซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2561; ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2563) อย่างไรก็ตามยังไม่มีรายงานโดยตรงว่าการใช้ยาเสพติดรวมถึงการสูบบุหรี่จะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษาของนักเรียนด้วยหรือไม่

9.การเข้ารับบริการสุขภาพในสถานพยาบาล กับพฤติกรรมการดื่มและการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา

จากผลการสำรวจประชาชนอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ครอบคลุมทุกภูมิภาคของประเทศไทย พบว่า ประชาชนไม่เคยได้รับการสอบถามเกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และปัญหาจากการดื่มโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา โดยให้เหตุผลว่า ไม่ได้พบเจอเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเนื่องจากสุขภาพร่างกายแข็งแรงจึงไม่ได้ไปสถานบริการสาธารณสุขและบางส่วนไม่มีเวลาไปพบเจอเนื่องจากทำงานตลอดเวลาส่วนคนที่ดื่มแอลกอฮอล์บางส่วนให้เหตุผลว่าไม่ได้มีปัญหาจากการดื่ม สอดคล้องกับผลการศึกษาคำคิดเห็นของประชาชนต่อพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 พบว่าส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการสอบถามเกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากสถานพยาบาลในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา (ศูนย์สำรวจความคิดเห็น “นิด้าโพล” สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2563) และยังมีไม่มีรายงานถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเข้ารับบริการสุขภาพในสถานพยาบาลและพฤติกรรมการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษา

2) ปัจจัยปัจจัยภายในของนักเรียนที่สัมพันธ์กับการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา

1.ปัจจัยความรู้เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การศึกษาที่ควบคุมตัวแปรที่มีอิทธิพลร่วม โดยการวิเคราะห์แบบ Multivariate ด้วยสถิติ Multiple Logistic Regression พบว่า ความรู้มาตรการทางกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งนักเรียนนักศึกษาเขตชานเมืองและชนบทที่มีความรู้ฯ ระดับดีและระดับต่ำจะมีโอกาสซื้อเครื่องแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษามากกว่านักเรียนนักศึกษาที่มีความรู้ระดับปานกลาง เกือบ 2 เท่า (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2563) ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาในกลุ่มนักเรียนนักศึกษาในเขตเมืองที่ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างความรู้มาตรการทางกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการซื้อเครื่องแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2561)

2. ปัจจัยด้านทัศนคติต่อมาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษา และพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551

การศึกษาที่ควบคุมตัวแปรที่มีอิทธิพลร่วม โดยการวิเคราะห์แบบ Multivariate ด้วยสถิติ Multiple Logistic Regression พบว่า กลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่มีทัศนคติต่อมาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษา และพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ที่ดีขึ้นทุกๆ 1 คะแนน จะมีโอกาสซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษาลดลง (ร้อยละ 5.0) (Adjusted OR = 0.95, 95% CI: 0.91, 0.98) (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2561) ในขณะที่การศึกษาในนักเรียนนักศึกษาเขตชานเมืองและชนบทพบเพียงว่าทัศนคติต่อมาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษา และพบ.ควบคุมเครื่องดื่มฯ มีความสัมพันธ์กับการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา ที่ได้จากการวิเคราะห์แบบ Bivariate ด้วยสถิติ Logistic Regression เท่านั้น แต่เมื่อวิเคราะห์แบบควบคุมตัวแปรที่มีอิทธิพลร่วม กลับไม่พบความสัมพันธ์ (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2563)

3. ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นต่อผู้บังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตพื้นที่โซนนิ่งรอบสถานศึกษา

การวิเคราะห์แบบ Bivariate ด้วยสถิติ Logistic Regression พบว่า ความเชื่อมั่นต่อผู้บังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตพื้นที่โซนนิ่งรอบสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษาของนักเรียนนักศึกษา (ในรอบ 1 ปี) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2561)

4. ปัจจัยด้านการรับรู้มาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา

การศึกษาที่ควบคุมตัวแปรที่มีอิทธิพลร่วม โดยการวิเคราะห์แบบ Multivariate ด้วยสถิติ Multiple Logistic Regression พบว่า นักเรียนนักศึกษาที่เคยได้ยินมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสถานศึกษาจะมีโอกาสซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บริเวณรอบสถานศึกษา มากขึ้น (ร้อยละ 67.0) (Adjusted OR = 1.67, 95%CI: 1.12, 2.50) มีความสอดคล้องกับข้อมูลที่แสดง ว่ากลุ่มตัวอย่างที่เคยได้ยินมาตรการฯ และเคยซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เรียนในระดับ มหาวิทยาลัยซึ่งมีอายุ 20 ปีขึ้นไปแล้ว รวมทั้งส่วนใหญ่ก็เคยซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาในช่วงที่มีการกำหนดเขตโซนนิ่งแล้วด้วย ทำให้สัดส่วนของผู้ที่เคยซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มที่เคยได้ยิน มาตรการฯจึงมีสูงกว่ากลุ่มที่ไม่เคยได้ยินมาตรการฯ แต่อย่างไรก็ตามรูปแบบการศึกษานี้เป็นแบบ ภาคตัดขวาง จึงบอกไม่ได้ว่าปัจจัยใดเป็นเหตุเป็นผลที่แท้จริง หากต้องการข้อสรุปที่ชัดเจนขึ้นควรต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2561)

5. ปัจจัยด้านการยอมรับต่อมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาและ พรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551

ผลการประเมินการยอมรับเกี่ยวกับกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้รับผิดชอบงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า ในภาพรวมระดับประเทศเกี่ยวกับการรับรู้กฎหมาย ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่ในระดับดี ร้อยละ 63.2 (สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์, 2559) ปัจจัยด้านการยอมรับต่อกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และมาตรการกำหนด เขตโซนนิ่ง รอบสถานศึกษา โดยพบว่า ผู้จำหน่ายที่มีการยอมรับฯระดับปานกลางจะมีโอกาสที่จำหน่าย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วงวันสำคัญทางศาสนาตามกฎหมายกำหนดน้อยกว่าผู้จำหน่ายที่มีการยอมรับฯ ระดับดีร้อยละ 91.0 (Adjusted OR = 0.09, 95%CI: 0.01, 0.60) สำหรับการสำรวจในนักเรียนนักศึกษา พบว่าการยอมรับต่อมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาและพรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 อยู่ในระดับดี ร้อยละ 52.4 (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2563) แต่อย่างไรก็ตามยังไม่มีรายงาน การวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับต่อมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาและ

พรบ.ควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ต่อการซื้อเครื่องตี้มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษาของนักเรียน

จากงานวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดที่พบว่าความสัมพันธ์ในทางสถิติระหว่างตัวแปรอิสระที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคลหลายตัวแปร และตัวแปรตามในเรื่องการซื้อเครื่องตี้มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาของประชากรนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของประเทศไทยยังไม่ได้ข้อสรุปที่ชัดเจน จึงเป็นที่มาของการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ได้แก่ 1. ปัจจัยลักษณะทางประชากรประกอบด้วย อายุ เพศ ระดับการศึกษาปัจจุบัน เกรดเฉลี่ย เงินเฉลี่ยต่อวันที่ได้มาโรงเรียน พฤติกรรมการทานอาหาร กิจกรรมทางกาย การเสพสิ่งเสพติด การสูบบุหรี่ การเข้ารับบริการสุขภาพในสถานพยาบาล และ 2. ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย ความเชื่อมั่นต่อผู้บังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในเขตพื้นที่โซนนิ่งรอบสถานศึกษา การยอมรับต่อมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาและ พรบ.ควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ซึ่งรวมไปถึงความรู้ในพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ความรู้ด้านมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งการขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ รอบสถานศึกษาพ.ศ. 2551 การรับรู้หรือเคยได้ยินมาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษา ทศนคติต่อมาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษาและ พรบ.ควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ที่มีอิทธิพลต่อการซื้อเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในเขตพื้นที่โซนนิ่งของนักเรียนจากการศึกษาที่ผ่านมาแล้ว (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2561; ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2563) ทั้งเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนจากกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่มากขึ้น จึงได้นำตัวแปรดังกล่าวทั้งหมดมากำหนดไว้ในกรอบแนวคิดการวิจัย

5.6) กระบวนการและผลลัพธ์ในการกำกับให้จุดจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาปฏิบัติตามมาตรการกำหนดเขตพื้นที่โซนนิ่งของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐ

ที่ผ่านมการศึกษาในเขตเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าการกำกับให้จุดจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาปฏิบัติตามมาตรการกำหนดเขตพื้นที่โซนนิ่งของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐ ได้ใช้วิธีการออกสุ่มตรวจร่วมกันจากหลายหน่วยงาน เดือนละ 1-4 ครั้ง โดยฝ่ายปกครองเป็นเจ้าภาพหลัก ที่ผ่านมามีส่วนน้อยที่กระทำผิด และไม่มีผู้กล้าแจ้งความ ผู้กระทำผิดครั้งแรกได้ตักเตือน หลังจากทำผิดซ้ำได้เสนอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งปิดสถานประกอบการนั้น ที่ผ่านมามีสั่งปิดสถานประกอบการในเขตพื้นที่

หนึ่งจำนวน 1 แห่ง มีข้อเสนอแนะจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่สำคัญคือ ควรทบทวนระเบียบ ความชัดเจนในการ กำหนดเขตโซนนิ่งและประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง เนื่องจากร้านส่วนใหญ่ยังไม่ทราบว่าร้านของตนอยู่ในเขต โซนนิง (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2561)

ภายใต้กฎหมายเดียวกันแต่หลายพื้นที่อาจมีแนวทางปฏิบัติที่หลากหลายตามบริบทที่ แตกต่างกัน จึงเป็นที่มาของการศึกษาในจังหวัดอื่นๆ และภูมิภาคอื่นๆ ซึ่งจะช่วยให้ทราบรูปแบบ กระบวนการ และผลลัพธ์ที่จะอธิบายให้เห็นภาพกว้างของการดำเนินมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งฯ ประเทศไทย อันจะนำข้อค้นพบ และปัญหาอุปสรรค ไปสู่การกำหนดแนวทางพัฒนามาตรการฯ ใน ภาพรวมของประเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

ดังนั้น กระบวนการและผลลัพธ์ของเจ้าหน้าที่ของรัฐและภาคประชาสังคมฯ จึงเป็นสิ่ง ที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาเพื่อต้องการสะท้อนให้เห็นภาพแนวคิดว่าการที่มีการดำเนินมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่ง รอบสถานศึกษาของรัฐและภาคประชาสังคม อาจจะเป็นปัจจัยโดยอ้อมมีผลต่อพฤติกรรม การซื้อเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จึงกำหนดไว้เป็นตัวแปรในกรอบแนวคิด การวิจัย แต่ไม่ได้นำมาวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์กับปัจจัยใดๆ ในทางสถิติ

6.กรอบแนวคิดการวิจัย

หมายเหตุ *กระบวนการและผลลัพธ์ของเจ้าหน้าที่ของรัฐและภาคประชาสังคมฯ เป็นสิ่งที่สนใจศึกษา แต่ไม่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์กับปัจจัยใดๆ ทั้งนี้การลากเส้นไปเชื่อมโยงกับตัวแปรตาม ผู้วิจัยต้องการสะท้อนให้เห็นภาพแนวคิดว่าการที่มีการดำเนินมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาของรัฐและภาคประชาสังคม อาจจะเป็นปัจจัยโดยอ้อมมีผลต่อพฤติกรรมการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย